

ambtenaren betrokken, wier salaris het grootste deel van de belastingbedragen opeist. Op de tweede plaats kan belastingheffing zo hinderlijk zijn, dat zij burgers afhoudt van ondernemingsactiviteiten die een aantal mensen (waaronder zichzelf) onderhoud en bezigheden hadden kunnen verschaffen. Ten derde kunnen de aan belastingontduiking verbonden straffen degenen die daartoe een poging waagden, ten gronde richten, waardoor de winst die betrokkenen door het aanwenden van hun kapitaal, gemaakt zouden hebben, tot nul gereduceerd wordt. Een onverstandige belastingheffing zet, volgens Adam Smith, aan tot "Smuggeln". Belastingen moeten derhalve niet aanzetten tot ontduiking die daarna bestraft wordt. Op de vierde plaats krijgt de belastingbetalers met de kosten van belastingheffing te maken, indien hij vaak bezoek ontvangt in verband met fiscale controles.¹⁴⁴

2.2.5.2 Het beginsel van de minste pijn

Smith vraagt, in zijn vierde stelregel, aandacht voor de kosten die aan de belastingheffing zijn verbonden. In deze stelregel wordt aan het beginsel van de minste pijn inhoudelijk vorm gegeven.¹⁴⁵ Het gaat, volgens Smith, niet alleen om de kosten die de overheid zich moet getroosten, maar ook om de kosten waarmee de belastingbetaler wordt geconfronteerd. Immers, deze kosten kunnen de belastingbetaler afhouden van ondernemingsactiviteiten die in economisch opzicht van betekenis zijn. Smith is bovendien van mening dat het straffen van onjuist fiscaal gedrag van burgers op zorgvuldige wijze moet plaatsvinden. Hij wijst op het verband tussen het ontduiken van belasting (fraude) en de wijze van belastingheffing. De wijze waarop de belastingheffing geschiedt, verdient dus alle aandacht van de wetgever.¹⁴⁶

2.2.5.3 Het benaderen van de belastingheffing vanuit de economische wetenschap

Vooraf uit de vierde stelregel blijkt dat Adam Smith de belastingheffing benadert vanuit het begrippenarsenaal van de economische wetenschap. Het benaderen van de belastingheffing vanuit de economische wetenschap heeft onder meer tot gevolg gehad dat de belastingheffing, naast dekkingsmiddel voor de overheidsuitgaven, gebruikt ging worden als instrument van de overheid ter ondersteuning van het algemene, economische overheidsbeleid.¹⁴⁷

2.2.6 Belastingprogressie en het vrijwaren van belasting bij het bestaansminimum

Mann merkt verder op dat, in het kader van de natuurrechtgedachte (voornamelijk in de 18e eeuw), voorstellen werden ontwikkeld over belastingprogressie en het vrijwaren van belasting bij het bestaansminimum.^{148 149} Deze voorstellen betroffen sociaal-politieke

¹⁴⁴ Zie hoofdstuk 4.

¹⁴⁵ F.K. Mann [2, blz. 153].

¹⁴⁶ Zie hoofdstuk 4.

¹⁴⁷ H.J. Hofstra [3, blz. 9, 11].

¹⁴⁸ H.J. Hofstra [9]: "tegen het einde van de 19e eeuw had, zij het op uiteenlopende motiveringen, de eis van progressieve belastingheffing het pleit definitief gewonnen. De progressie werd daarbij gezien als de uitdrukking van het reeds door Adam Smith genoemde "ability to pay". Vandaar de naam